

arbeid welkome gasten. En wat niet het minst bijdroeg tot de goede gezindheid, was, dat die mannen, vrouwen en kinderen dan toch even goed als de protestanten slachtoffers waren geweest of gevaar hadden geloopt van de Spaansche inquisitie.

Onder de nieuw-aangekomenen bevonden zich niet alleen rijke kooplieden, maar ook geleerden en staatslieden, mannen, die uitgeblonden hadden in kunsten en wetenschappen, want niet alleen om hun rijkdom men maar ook om hun intellectueele meerderheid waren de Spaansche Joden en Marranen der geestelijkheid een doorn in het oog geweest.

Ook geestelijken, die, het veinzen langer moede, hierheen gevlucht waren, behooren tot deze marranen.

Dr. Orobio de Castro, een Amsterdamsch geneesheer uit de tweede helft der 17de eeuw, schrijft:

Zeer veel Kannuniken, Inquisiteurs en Bisschoppen zijn van de Joden afkomstig. Velen zijn Joden in hun hart maar om tijdelijke goederen veinzen zij Christenen te zijn, van welke eenigen een inkeer krijgen en wegvluchten zoo zij het kunnen. In deze stad Amsterdam hebben wij monniken, die de afgoden verworpen hebben, Augustijnen, Franciscanen, Jesuiten, Dominicanen. In Spanje zijn Bisschoppen en aanzienlijke monniken, welker ouders broers en zusters in deze en andere steden wonen, om het Jodendom te kunnen behouden.

De Marranen verlangden in Holland slechts rustig te mogen wonen en vrije uitoefening van hun godsdienst, waarvoor bijna iedere familie onder hen hare offers aan de inquisitie had gebracht. Deze vrije uitoefening van religie kon hun evenwel niet zoo opeens maar tenvolle worden verleend. In een tijd toen vrijheid van godsdiensttoefening zelfs aan verschillende Christelijke sekten, welke niet tot den Gereformeerden staatsgodsdienst behoorden, nog geweigerd werd, ging 't zeer moeielijk den Joden deze vrijheid wel te schenken. Niettegenstaande het adres

van de professoren der theologische faculteit te Leiden gunstig voor de toelating der Joden geluid had, zorgden verschillende predikanten van den Gereformeerden staatsgodsdienst er wel voor, dat de regeering den Joden niet te veel vrijheden toestond.

De kerkeraad van Amsterdam was bijzonder waakzaam en maakte het den magistraten met hun herhaalde klachten omtrent de Joden niet weinig lastig: „als daer seyn, die scholen houden, besnijdenissen doen, Christen-dienstmeiden houden, Christenen verleyden.” Ook de synode klaagde onophoudelijk over deze snoode misdaden der kinderen Israëls. En de regeering was wel gedwongen met deze klachten rekening te houden. Eerst op 8 Juli 1619 werd den Joden door 's lands Staten verlof gegeven om een openbare synagoge te stichten. (Vóór dien tijd waren er reeds twee synagogen maar deze werden oogluikend geduld.) Wat er over dit verlof te doen moet zijn geweest bewijst het besluit door de Staten van Holland 5 maanden later genomen. Bij resolutie in dato 13 December 1619 werd door de Staten van Holland omtrent de Joden bepaald:

„Alle steden mogen zulke keuren maken hetzij met hen bij den anderen te doen wonen af te sluiten of niet, als hun belieft.”

Door deze resolutie, zoo wreed voor de Joden in hare gevolgen, werden de stedelijke regeeringen oppermachtig verklaard in alle aangelegenheden hare Joodsche onderdanen betreffende.

Dezelfde staten van Holland verklaarden bij resolutie van 12 Juli 1657:

„Joden zijn waerlijk onderdanen van Haer Gr. Mog. en ingezetenen der Nederlanden, en jouisseeeren daarom van de tractaten en voorrechtē van dezen Staet voor de ingezetenen bedongen.”

Door dit besluit, waartegen regeeringen van andere landen hun bedenkingen inbrachten, hebben de Staten van Holland inderdaad getoond zeer hoog boven de publieke opinie dier dagen te staan, maar dit